

د هیواد د پرمختګ رازونه

لیکوال ثناالله طوطاخیل

Ketabton.com

د هیواد د پرمختگ رازونه

لیکوال:

ثناالله طوطاخیل

د کتاب خانگرتیاوی

د هیواد د پرمختگ رازونه	کتاب نوم:
ثناالله طوطاخیل	لیکوال:
جان اغا مرادی	دیزاین چاری:
۱۴۰۴ / ۱۰ / ۲۱	چاپ کال:
۰۷۶۵۹۶۱۱۲۰	وټس اپ:

لومړی څپرکی: فرعي موضوعات

- ۱ هدف لرونکی ژوند .....
- ۴ نوښت او د ژوندانه موخه (هدف).....
- ۷ تحقیق او د هغه اهمیت.....
- ۱۰ د هېواد پرمختګ.....
- ۱۳ د اتحاد اړتیا او د بهرنیو توطیو پر وړاندې وپښتیا.....
- ۱۵ اسلام د هدف دین او د پرمختګ لارښود.....
- ۱۷ د افغانانو د بې ځایه بوختیا له پاره وسایل (فحشا).....
- ۱۹ د افغانانو د بې ځایه بوختیا له پاره وسایل (نشه یی توکی).....
- ۲۲ د افغانانو د بې ځایه بوخت ساتلو وسایل (بلوتوت یا گوشکي).....
- ۲۴ د کتابونو د رامنځته کولو لارې.....
- ۲۷ د اسلامي امت وپښتیا او د معاصرې فرهنګي جګړې واقعیت.....
- ۲۹ د اسلامي هېوادونو پرمختګ او د یوالی ته اړتیا .....
- ۳۲ د اسلامي هېوادونو د نه اتحاد علتونه او حل لارې.....

دویم څپرکی (طرحي)

- ۳۵ د محصلینو له پاره څیرنو چارې.....
- ۳۷ درې اړخیزې همکارۍ.....
- ۳۹ دفاعي تجهیزات.....
- ۴۱ د کثافات دانیو جوړول.....
- ۴۲ هوبښیارو خلکو لپاره ۱۰ طبقی.....
- ۴۴ د افغانستان بهرنی لارې.....
- د افغانستان حکومت ته د الوتکو د ویشتلو د توغندي فورمولې او جوړښت .....
- ۴۶ چاپیریال ته پاملرنه.....
- ۴۸ رادار او راډیو څپرونکي .....
- ۵۰ تقلید او تحقیق.....
- ۵۱

- داخلي توليد..... ۵۳
- الکترونيکي پيسی..... ۵۴
- په کتابتونونو د پارکونو بدلون..... ۵۵
- د کورني توليد بازار..... ۵۷
- د لمریزې او بادي انرژۍ توليد..... ۵۹
- د سافتویر او اپليکیشن جوړونی لپاره فعالیتونه..... ۶۱
- د سافتویر او اپليکیشن جوړولو مرکز..... ۶۳
- سرتفکیت..... ۶۴
- شریک کاروبارونه..... ۶۵

ما دا کتاب ځکه ولیکه چی خلک تری پند او د نظریاتو جوړښت زده کړي، تر څو د خپل هیواد د پرمختگ لپاره کوشش او نظریی رامنځته کړي. هیله ده چی زما دا کتاب د دولت مسؤلینو او مشرانو ته ورسوی؛ تر څو زما نظریات او طرحي عملی کړي. او که چیری تاسی نظریات لری ماسره یی شریک کړی تر څو زه یی په خپل کتاب کی ورزیاتي کړم.

ستاسو د ځواب په هیله

ثناالله طوطاخیل

هدف لرونکی ژوند

په ژوند کې هدف درلودل د انسان د وجود یو اساسي شرط دی. هغه څوک چې خپل ژوند بی هدفه تېروي، یوازې د خوراک، څښاک، او فزیکي اړتیاوو تر پوره کولو محدود پاتې وي، او نه یوازې دا چې خپل استعدادونه ضایع کوي، بلکې ټولني ته هم هیڅ ګټه نه رسوي. همدا علت دی چې یو بی هدفه ژوند د یو میر انسان په څېر ګڼل کېږي؛ داسې ژوند چې نه له ځان سره کوم مثبت اغیزه لري، نه له ټولني سره، او نه هم له دیني اړخه کوم ارزښت لري. انسان باید خپل ژوند ته ستر هدف وټاکي، داسې هدف چې هم خپل شخصیت ته معنا ورکړي، هم د ټولني د سمون او پرمختګ لامل شي، او هم د الله رضا پکې حاصل شي. دا هدف یوازې د دنیا له خوندونو سره محدود نه وي، بلکې د آخرت لپاره هم د زاد په توګه ورته ارزښت ولري. هر انسان د الله له لوري د یوه مشخص مسؤلیت لپاره پیدا شوی دی، او دا مسؤلیت یوازې د پنځو ارکانو تر اداء کولو نه خلاصېږي. عبادت یوه پراخه کلمه ده چې ټول مثبت، ګټور، او هدفمند فعالیتونه پکې شاملېږي.

الله تعالی فرمایي: "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَلْيُؤْتُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا" (١) ژبارة: ای مؤمنانو! د مؤمنانو په ځای له کافرانو سره ملګرتیا مه کوئ، ایا تاسی دا غواری چی الله ته د ځان پر خلاف څرګند سند ورکړئ؟ په دې آیت کی له مؤمنانو څخه غوښتل شوي چی ځان د کفارو ملګري مه ګرځوئ. د هدف نشتوالی او بی هدفه ژوند کول انسان د ذهني او روهي مړیني لور ته بیایي. هغه څوک چی په ژوند کی هدف او مثبت کارونه نه کوي، لکه مړي وي چی د ژوند حقيقي معنا نه لري او نه هم د الله رضا ته نږدی کیږي. په اسلام کی عبادت یوازي لمونځ، روژه، حج، زکات او ذکر نه ده، مثلاً جهاد یو ستر عبادت دی، خو جهاد یوازي وسله نه ده، بلکي په جهاد کی فکري، اقتصادي، علمي، تخنیکي، او فرهنگي جهاد هم شامل دی. هغه څوک چی د خپل هېواد د پرمختګ لپاره کار کوي، د دفاعي وسایلو جوړولو لپاره تحقیقات کوي، د خلکو د شعور لوړولو لپاره لیکنی کوي، یا هم د فقر، جهل، او بی عدالتیو پر ضد اقدام کوي، دا ټول د جهاد بڼي دي. علمي تحقیقات، اختراعات، د نوي ټکنالوژي کشف، یا د دین او وطن د خدمت لپاره تدریس، تبلیغ، او فرهنگي مبارزه، دا ټول هغه اعمال دي چی یو مؤمن انسان له بی هدفه ژوند څخه ژغوري، او د الله په نزد لوړ مقام ورکوي. یو ملت هغه مهال پرمختګ کولی شي، چی وګړي یی هدفمن، باعقیده، او مسؤلیت پذیر وي. هغه څوک چی یوازي د خپلی نفس غوښتنی پوره کوي، د ټولنی درد نه احساسوي، او د دین او وطن په درد نه سوځي، له هغه تمه نشي کېدلی چی د امت د عزت، خپلواکی، او ودې لپاره ګام پورته کړي. الله تعالی د انسان د خلقت هدف "عبادت" ګڼلی، او که عبادت د خپل ټول مفهوم سره درک شي، نو ټول ژوند عبادت ګرځي.

---

١. سورة النساء، آیه ١٤٤

همدا ډول فکر او عمل انسان د ژوند له بي مقصدی خلاصوي، او د يوه بارزېسته ژوند بنسټ ږدي. الله تعالى فرمايي: "وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ"^(۱) ژباړه: ما پيريان او انسانان له دې پرته د بل څه کار له پاره نه دي پيدا کړي چې هغوی زما بتدگي وکړي. الله تعالى په دې آيت کې صراحت سره وايي چې انسان او جن د عبادت لپاره پيدا شوي دي. عبادت يوازې د پنځو ارکانو ترسره کول نه دی، بلکې ټول مثبت فعاليتونه چې د الله رضا پکې وي، عبادت گڼل کېږي. نو هغه څوک چې يوازې د خپل شخصي ژوند د اړتياو لپاره کار کوي او له خپل هدف پرته ژوند کوي، د خدای له اصلي هدف څخه لرې دی.

---

۱. سورة الذاريات، آيه ۵۶

نوبت او د ژوندانه موخه (هدف)

نوبت هغه فکري او عملي ځواک دی چې یو انسان ته د پرمختګ، بدلون، او نوي لارې موندلو وس ورکوي. یو ملت یا ټولنه هغه مهال پرمختګ کولی شي چې وګړي یې نوښتګر وي، فکر وکړي، تحلیل وکړي، او د موجوده ستونزو د حل لپاره نوي لارې چارې ومومي. نوښت یوازې د اختراعاتو او ټکنالوژۍ جوړولو معنا نه لري، بلکې هره نوي مفکوره، نظریه، طرحه، او ابتکار چې د ټولني او هېواد د پرمختګ لپاره وي، یو ارزښتناک نوښت بلل کېږي. یو نوښتګر انسان باید تل فکر وکړي چې څه باید رامنځته کړي، ولې یې رامنځته کړي، او دا نوښت به چا ته ګټه ورسوي. دا ډول فکر د یو ملت د بیدارۍ نښه ده. که دا فکر هر انسان ته عام شي، نو ملتونه به له شا ته پاتې والي، بې‌سوادۍ، بې‌هدفۍ، او فقر څخه وژغورل شي. نوښت ته اړتیا د علم، عمل، او احساس له دريځونو راولاړېږي، او دا دريځونه باید د خلکو په ژوند کې راسخ شي.

الله تعالی فرمایي: "وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى (۳۹) وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَى (۴۰) ثُمَّ يُجْزَأُ الْجَزَاءَ الْأَوْفَى (۴۱)"^(۱) ژباړه: او دا چې د انسان له پاره هېڅ نشته مگر هغه چې هغه یې سعی کړی دی (۳۹) او دا چې د هغه سعی به ډېره ژر ولیدله شي (۴۰) او د هغې پوره بدله به هغه ته ورکړل شي (۴۱). الله تعالی وايي چې انسان یوازې هغه څه تر لاسه کوي چې په هڅه کې یې وي. نوآوري او نوی فکر د انسان د هڅو پایله ده. که یو څوک په خپل هدف ثابت قدم وي، الله تعالی به یې اجر او بریا په آخرت او دنیا کې ورکړي. همدارنگه هر فرد باید هڅه وکړي چې په خپل مهارت تمرکز وکړي. دا مهارتونه کولای شي د کتاب لیکلو، د وینا کولو، د بیان د ځواک لوړولو، د تلاوت بڼکلا، د خط لیکلو، د کمپیوټري پروگرامونو کارولو، یا د ټکنالوژۍ د پرمختګ په برخو کې وي. د مثال په توګه، د کتاب لیکلو لپاره لومړی ګام د محتوا یا متن چمتو کول دي، چې زیاتره برخه یې د موبایل له لارې لیکل کېږي. وروسته دا متن د WPS یا ورته پروگرامونو له لارې کمپیوټر ته انتقالېږي او هلته منظمېږي، تر څو یو معیاري او چاپ ته چمتو اثر ترې جوړ شي. نوښتګر باید یوازې نه وي، بلکې نور هم تشویق کړي. له خپلو ملګرو سره باید نظریات شریک کړي، له هغوی نظریات راټول کړي، او د یوې ځانګړې موضوع په اړه اوږدمهاله او ژور تحقیق ته دوام ورکړي. دا موضو عات کېدای شي علمي، تخنیکي، یا ټولنیز اړخ ولري، لکه د رادار جوړول، د وسلو نوي بڼې، د بیولوژي تجربې، یا د ټولنیزو بدلونونو مفکورې. هر انسان باید دا درک کړي چې ژوند یوازې د خوراک، څښاک، او خوب لپاره نه دی، بلکې د یو هدف لپاره دی. دا هدف باید روښانه، انساني، د ټولني لپاره ګټور، او له مسؤلیت نه ډک وي.

---

۱. سوره النجم، آیت ۳۹-۴۱

که یو انسان زحمت وباسي، هڅه وکړي، او یو هدف ولري، نو نه یوازې به خپله بریالی شي، بلکې نور به هم له ځان سره د بریا لور ته بوځي. الله تعالی فرمایي: "اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ (1) خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ (2) اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ (3) الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ (4) عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ (5)"^(۱) ژباړه: الله تعالی لومړنی وحی د علم غوښتنې په باب نازل کړ. دا آیتونه په انسان ټینګار کوي چې باید تل د زده کړې او نوښت په لټه کې وي. علم د قلم په وسیله خپرېږي، او انسان باید ځان ته نوي مهارتونه او نظریې زده کړي، لکه د کتاب لیکلو، تخنیکونو زده کړه او داسې نور.

---

۱. سوره العلق، آیت ۱-۵

تحقیق او د هغه اهمیت

تحقیق د علم، پرمختگ، او بدلون بنسټیزه وسیله ده. دا عمل د پوهې پراخوالي، د ستونزو د حل موندلو، او د نوي نظریاتو د رامنځته کولو لپاره حیاتي ارزښت لري. که یو ملت غواړي چې پرمختگ وکړي، نو باید د تحقیق فرهنگ پیاوړی کړي او عام خلک باید وهڅول شي چې په خپلو برخو او رشتو کې تحقیق وکړي. دا هڅونه یوازې د فردي پرمختگ سبب نه ګرځي، بلکې ټولنه د پرمختللي فکر، خلاقیت، او عملي حل لارو پر لور سوق کوي. دولت مهم رول لري چې د تحقیق لپاره لازم شرایط برابر کړي. د دې لپاره، باید تحقیق کوونکو ته په پوهنتونونو، تعلیمي بنسټونو او حتی عامو ځایونو کې مشخص او مجهز تحقیق مرکزونه جوړ شي. دغه مرکزونه باید د عصري وسایلو، کتابتونونو، کمپیوټري اسانتیاوو، او انټرنټ سره سمبال وي. همداراز، دولت باید محصلینو ته د تحقیق لپاره موضوعات ورکړي، هغه هم د دوی د لیوالتیا پر بنسټ. دغه موضوعات باید د ګروپي کار په بڼه

ورکړل شي، تر څو نه یوازې یو محصل بلکې یو ټیم پرې کار وکړي، بحثونه وکړي، او نظرونه تبادله کړي. د تحقیق تشویقول باید د دولت او ټولني ګډ مسؤلیت وي. دولت باید تحقیق کوونکو ته جایزې، افتخاري سرتفکیتونه، مدالونه، او نور ویاړونه ورکړي، ترڅو هغوی وهڅول شي او نورو ته هم یو الهام شي. خلک باید درک کړي چې تحقیق یوازې د کتابونو لوستل نه دي، بلکې دا د نویو معلوماتو رامنځته کول، آزمایشونه، تحلیلونه، او پایلې دي چې د ټولني لپاره ګټه لري. تحقیق کوونکي باید خپل تحقیقات پټ ونه ساتي. دوی باید خپله لاسته راوړنه له معتبرو رسنیو، علمي ویبسایټونو، او اړوندو دولتي ادارو سره شریکه کړي. که یو چا نظامي پروژې جوړه کړي وي، باید د دفاع وزارت ته یې وړاندې کړي. که اقتصادي یا صنعتي نظر وي، باید د اقتصاد، صنعت، یا سوداګرۍ له وزارتونو سره شریکه شي. دا شفافیت به تحقیق ارزښتناک کړي او د عملي تطبیق زمینه به ورته برابره شي.

الله تعالی: " وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ ^ط لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا " (۱) ژباړه: ای محمد (ص)! ستا د پروردگار له کتاب نه چې څه تاته وحی کړای شويدي هغه (چې څنګه دي هماغسې یې) واوروه، هېچاته د هغه داوا مرو بدلولو حق نشته، (او که ته د یو چا له پاره په هغه کېنې ردو بدل وکړی) نو له هغه پرته به د تېښتې له پاره هېڅ د پنا خای ونه مومي. الله تعالی په دې آیت کې پیغام ورکړی چې د هغه له کتابه هر څه زده کړه او تحقیق وکړه، ځکه چې د قرآن کلمات ثابت او بدلون نلري. تحقیق د دیني او دنیايي علم ترلاسه کولو لپاره مهم دی، او هر مسلمان باید هڅه وکړي چې د الهي پیغام په څرنگوالي او نوري موضوعاتو ژور پوه شي. د تحقیق په بهیر کې مشورې او د نظر تبادله ډېر اهمیت لري.

---

۱. سورة اکهف، آیه ۲۷

کله چې یو څوک په یوازې ځان تحقیق کوي، بڼایي محدود نظرونه ولري، خو کله چې د ډلې په بڼه تحقیق وشي، نظرونه، فکرونه، تجربې، او زاویې پراخېږي. همداراز، د تحقیق لپاره باید له معتبره سرچینو لکه آنلاین علمي پایتونو، گوگل، او هوښیار مصنوعي وسایلو ګټه واخیستل شي، تر څو معلومات دقیق او له نړیوال معیار سره برابر وي. په پای کې، تحقیق هغه قوت دی چې ټولنه له تیارو، ناپوهی، او وروسته والي څخه نجات ورکوي. که تحقیق ته زمینه او لاری چاری برابرې شي، نو نوی نسل به له فکر، علم، او تحلیل سره روزل شي، او هېواد به د پرمختګ، خودکفایي، او استقلال لور ته ولاړ شي. الله تعالی فرمایي: "يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ" (۱) ژباړه: الله تعالی هغه کسان چې ایمان لري او علم ترلاسه کوي، لوړ مقام ورکوي. دا آیت د زده کړې، تحقیق او علمي هڅو لپاره تشویق دی. دولت او ټولنه باید هڅه وکړي چې علمي هڅې او تحقیقاتو ته ارزښت ورکړي او خلک وهڅوي.

---

۱. سورة مجادله، آیه ۱۱

د هېواد پرمختگ

د هېواد پرمختگ د هر وگړي د ایماني، وجداني او انساني مسولیت یوه مهمه برخه ده. افغانستان زموږ گډ کور، د عزت، ایمان، او قربانیو مرکز دی، چې د زرگونو کلونو تاریخ، فرهنگ او تمدن لري. له بده مرغه، دغه هېواد د تاریخ په اوږدو کې د بهرنیو یرغلونو او داخلي شخړو قرباني شوی، چې د پرمختگ، ثبات او سوکالی مخه یې نیولې ده. د افغانستان د پرمختگ لپاره اړینه ده چې موږ، د دې هېواد وگړي، خپله بشپړه هڅه او انرژي د وطن د جوړښت، وحدت، ثبات، او خپلواکۍ لپاره وقف کړو. دا زموږ شرعي او اخلاقي وجیبه ده، ځکه دا خاوره د شهیدانو، علماوو، مجاهدينو او بی‌گناه خلکو د وینو په بیه ساتل شوي ده. پردي قوتونه، تل هڅه کړي چې زموږ ملت په قومي، سمتي، مذهبي او ژبني اختلافاتو سره ووېشي. دا وېش د هغو شومو پلانونو برخه ده چې غواړي موږ کمزوري، بی‌اتحاده او محتاج وساتي، ترڅو زموږ پر منابعو، اقتصاد، سیاست، او فکرونو واک ولري. دوی د جگړو له لارې زموږ د زیرمو، فکرونو، نسل، او پرمختگ د نابودۍ لپاره هڅه کړي ده. همدغه هېوادونه دي چې نن هم د افغان ملت د وحدت مخه نیسي او له مختلفو لارو زموږ د کمزوري کولو هڅه کوي. د بهرنیانو تر ټولو لویه حربه دا ده چې افغانان له یوه بل سره په قومي، ژبني یا مذهبي نوم

شخړو ته اړ کړي. د پښتون، تاجک، هزاره، ازبک او نورو تر منځ توپیر اچول، اختلاف جوړول او شخړې رامنځته کول هغه خطرناک توپني دي چې زموږ د ملت ځواک یې له منځه وړی. دا ډول داخلي اختلافات د افغانستان د پرمختګ اصلي خنډونه دي. موږ باید د خپل ملت ټول قومونه، ژبې، سیمې او ټولنیز جوړښتونه د یو بدن غړي وپولو. هر افغان که له هراته دی، که له پکتیا، که له بدخشان دی، که له هلمند، ټول یو ملت یو او یو وطن لرو. د هېواد د پرمختګ لپاره باید اختلافونه ختم، زغم پیاوړی، یووالی ټینګ او باورونه ژور شي.

الله تعالی فرمایي: "وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا"^(۱) ژباړه: (الله تعالی د وحدت او یووالي ټول یو ځای شئ د الله رسی کلکه ونیسئ او تیت پرک کېږئ مه ، د الله هغه پیروینه دریاډه کړئ چی پر تاسی یې کړېده تاسی یو ډبل دښمنان وئ ، هغه ستاسی په زړونو کېنې مینه واچوله او د هغه په مهربانی او لورپنه تاسی سره وروڼه وروڼه شوئ). دښمن هڅه کوي چی مسلمانان سره وویشي او په جگړو کې یې وکاروي. که مسلمانان په یووالی کې پاتې شي، د الله نعمتونه به ورباندې وي او بریا به یې تضمین شي. د هېواد پرمختګ د تعلیم، اقتصاد، ټکنالوژي، کرنې، صنعت، او عدلي نظام د پرمختګ له لارې امکان لري. باید افغان ځوانان د علم، نوښت، او سالم فکر په میدان کې را ودانګي، له فساد، بې عدالتی، او بې مسؤلیتی سره مبارزه وکړي، او د سالمې ادارې، سمو پالیسیو، او نوښتګرو افکارو په رڼا کې کار وکړي. همداراز، د ملي یووالي روحیه باید د تعلیمي نصاب، رسنیو، دیني علماوو، ټولنیزو مشرانو، او دولت له لارې پیاوړې شي.

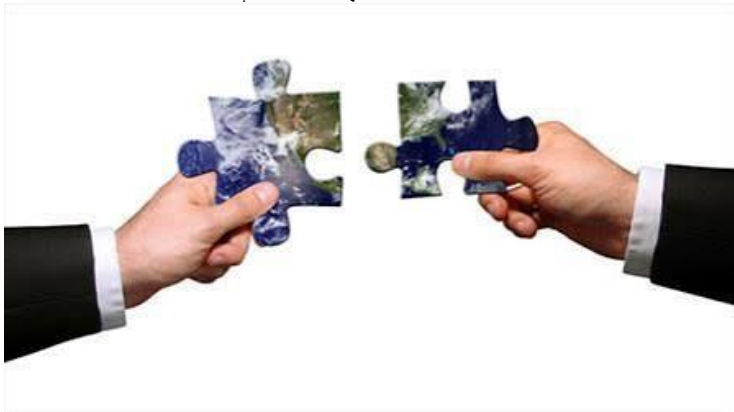
۱. سورة آل عمران، آیه ۱۰۳

که موږ وغواړو چې افغانستان جوړ شي، بايد خپله ټولنه جوړه کړو، که ملت قوي وي، هېڅ بهرنی قدرت نشي کولای چې زموږ پر عزت او خپلواکۍ تېری وکړي. افغانستان ته خدمت او پانگونه د ټولو افغانانو د مسؤلیت دی. د دې خاوري د پرمختګ لپاره بايد له کوچني کاره تر لویو پروژو، هر فرد خپله ونډه ادا کړي، زړورتیا، علم، تقوا، اخلاص او صداقت د عمل محور وګرځوي، او د یوه متحد، سوکاله، باعزته، او خپلواک افغانستان لپاره کار وکړي. الله تعالی فرمایي: "وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ"^(۱) ژباړه: او د الله او د هغه پیغمبر امر منونکی اوسئ او په خپلو منځو کښي شخړه مه کوئ که نه نو په تاسې کښي به کمزوري پیدا شي، برم به مو لار شي له زغم نه کار واخلي، په يقيني توګه الله د صابرانو ملګری دی. الله تعالی موږ ته امر کوي چې د اختلافاتو څخه ډډه وکړو، ځکه چې اختلاف او جګړه د کمزورتیا او ناکامۍ سبب ګرځي. مسلمانان بايد یو موتی شي ترڅو دینمن د هغوی پر وړاندې بريالی نشي. د هیواد پرمختګ یوازې د اتحاد او صبر په وسیله ممکن دی.

---

۱. سورة انفال، آیه ۴۶

د اتحاد اړتيا او د بهرنيو توطيو پر وړاندې ويښتيا

د امت د زوال له مهمو لاملونو څخه يوهم د مذهبي، قومي او فكري اختلافاتو پراخوالی دی. لکه څرنګه چې د قومونو ترمنځ اختلافات د ملتونو قوت له منځه وړي، همدا ډول د مذهبونو ترمنځ شخړې هم د اسلامي امت يووالی خرابوي. د سني او شيعه ترمنځ اختلافات که له کنترول څخه ووځي، نه يوازي دا چې د مسلمانانو ترمنځ کرکه زياتوي، بلکې د کفارو لپاره يوه ښه زمينه برابروي چې د همدې اختلاف له لارې اسلامي ملت کمزوری کړي. د اسلام اصل دا دی چې مسلمانان بايد د يو بل د عقيدې احترام وکړي، له شخړو ډډه وکړي او په ګډه د دين، امت، او وطن د ساتنې لپاره يو موټی شي. که چيرې موږ افغانان، د هر قوم يا مذهب له مخې، د يووالي روحيه پيدا کړو، يو بل ته لاس ورکړو او د خپلو اصلي دښمنانو، يعنې بهرنيانو پر وړاندې متحد شو، نو هيڅ قدرت نشي کولای چې زموږ استقلال، غيرت او وقار ته زيان ورسوي. کفار، چې د اسلامي امت د يووالي ويره لري، د منافقت، فتنې، تفرقي او تبليغاتو له لارې هڅه کوي چې موږ سره وجنګوي. دا هغه پټ جنګ دی چې له فزيکي جګړې ډېر خطرناک دی. همداراز، بايد زموږ هغه افغانان چې په بهرنيو هيوادونو کې ژوند کوي، وهڅول شي چې خپل مهارتونه، شتمنی او ټکنالوژي بېرته خپل هيواد ته انتقال کړي. د

افغانستان د پرمختګ لپاره د نړيوالو افغانانو ونډه بې ساري مهمه ده. هغوی کولای شي د سرمايي، علم، تجربی او ارتباطاتو له لارې خپل ملت ته لوی خدمتونه وکړي. که د هغوی پانگونه، اختراعات او نوښتونه هیواد ته راوړل شي، نو زموږ اقتصاد، صنعت، زېربناوې او بازار به پیاوړي شي. موږ باید په دې فکر کې شو چې څنگه کولی شو افغانستان د یوه پرمختللي، باعزته او خپلواکه هیواد په توګه وویښو. باید طرحې، نظریې او پلانونه جوړ کړو، چې پر بنسټ یې معیاري صنعت، عصري کرڼه، اغېزمن تعلیمي سیستم، او قوي دفاعي ځواک رامنځته کړو. دا کار یوازې د شعارونو له لارې نه کېږي، بلکې د عملي اقدام، همکارۍ، مشورې، پلان جوړونې، پانګونې، او مدیریت له لارې ممکن دی. د داوود علیه السلام کیسه، چې الله تعالی ورته د وسپنې نرمولو ځواک ورکړی و، موږ ته یو لوی درس دی. دا درس دا دی چې الله تعالی خپلو بندګانو ته خاص مهارتونه، قدرتونه او وسایل ورکړي، تر څو د خپل امت ساتنه، دفاع، صنعت، پرمختګ او بقاء یقیني کړي. همدا مهارتونه، عقل، او وسایل زموږ د ژوند ساتنه، دښمن پر وړاندې د مبارزې وسیله او د اقتصادي، نظامي او تخنیکي ودې بنسټ دی. نو که موږ وغواړو چې د خپلو دښمنانو د سازشونو، شخړو، تفرقو او تبلیغاتو مخه ونیسو، باید خپل دیني، قومي، او ملي یووالی وساتو، له بهرنيانو د تمې پر ځای پر خپل نفس، خپله پوهه، خپل اتحاد او خپل استعداد باور وکړو، او افغانستان د یو خپلواک، اسلامي، پرمختللي او واحد هیواد په توګه وپېژنو.

اسلام د هدف دين او د پرمختگ لارښود

اسلام يو داسې دين دی چې نه يوازې د آخرت د فلاح لپاره لارښوونه کوي، بلکې د دنيا د ښه ژوند، نظم، عدالت، پرمختگ، او ټولنيز اصلاح لپاره هم بشپړ نظام دی. دا دين انسان ته د ژوند په ټولو برخو کې هدف ټاکي او د هر عمل لپاره واضح لاره وړاندې کوي. له همدې امله اسلام بايد د هر مسلمان د ژوند اساسي محور وي، ځکه چې دا دين انسان ته نه يوازې روحاني سوله ورکوي، بلکې ټولنيز مسؤليت، علمي هڅونه، اقتصادي عدالت، سياسي بصيرت، او فرهنگي روښانتيا هم ورزده کوي. د دې لپاره چې يو ملت پرمختگ وکړي، بايد خلک يې هدف ولري. که فرد فرد د خپل مسؤليت احساس ونه لري، د ټولني لپاره فکر ونه کړي، او د خان ترڅنگ د امت غم ونه خوري، نو نه ټولنه جوړېږي، نه هېواد رغېږي، او نه هم يو باعزته راتلونکی تضمين کېږي. دا هدف لرل بايد د اسلام له ارزښتونو څخه سرچينه واخلي، ځکه همدا دين دی چې انسان ته حقيقي معنا، جهت، او لار ورکوي. د پرمختللو هېوادونو پرمختگ يوازې د تکنالوژۍ له امله نه دی، بلکې د فکر، هدف، قانون، کار، او مسؤليت له امله دی. دا ملتونه د خپلو خلکو لپاره داسې چاپېريال برابر کړی چې هلته هڅه، خلاقيت، او نوښت ارزښت لري.

دوی پارکونه په کتابتونونو بدل کړي، عامه فضا یې د مطالعي او تفکر لپاره سازگاره کړې، او خلک یې د ټولنیز مسؤلیت احساس ته هڅولي دي. دا کړنې زموږ لپاره یو ښه مثال دی، خو دا چې موږ تر اوسه دا درک نه دی کړی، علت یې له اسلام، پوهې، او هدف لرونکي فکر څخه فاصله دی. په افغانستان کې د پرمختګ ستر خنډ د خلکو د فکر نشتوالی، د دولت د ادارو د اخلاص کمښت، او د ابتکار د ارزښت نه درلودو فرهنگ دی. کله چې یو ځوان یا عالم، د هېواد د پرمختګ لپاره طرحه جوړوي او هڅه کوي چې دا له اړوندو ادارو سره شریکه کړي، نو د ستاینې پر ځای ورسره بې پامې کوی، ردوی یی او بې ارزښته چلند ورسره کیږي. دا چلند نه یوازې د ابتکار خلاقیت وژني، بلکې ټولنه د مایوسی کندی ته ور تپل وهي. دولت باید د خلکو له وړاندیزونو هرکلی وکړي، ابتکاري ذهنونه وهڅوي، د علم، نوښت او طرحو ارزښت درک کړي، او دا فضا رامنځته کړي چې هر هېوادوال ځان د هېواد په جوړښت کې شریک احساس کړي. دا ډول تشویقونه دي چې خلک هدف ته هڅوي، او دا ډول اخلاصونه دي چې ملتونه بیداره کوي. که هر فرد د ځان پر ځای امت ته فکر وکړي، نو نه یوازې ټولنه بدلېږي، بلکې تاریخ هم د نویو بدلونونو شاهد گرځي.

د افغانانو د بی خایه بوختیا له پاره وسایل (فحشا)

د افغانانو خصوصاً مسلمانانو لپاره ډېر وسایل جوړ شوي تر څو هغوی د حقيقي لارې څخه منحرف کړي. سوال دا دی چې کومه حقيقي لاره ده او کومه غیر حقيقي؟ د مسلمانانو لپاره حقيقي لاره د دنیا او آخرت کامیابي ده، خصوصاً د قرآن مجید د کتاب په واسطه. هر څومره چې موږ له قرآن او ایمان څخه لېرې شو، هغومره په دنیا کې د پرمختګ او بریا لارې څخه او په آخرت کې له جنت څخه لېرې کېږو. کفارو د مسلمانانو د بېخایه بوختیا، د ذهن خرابتیا او د لارې ورکولو لپاره ډېر کار کړی. دوی بېلابېلې مؤسسي جوړې کړې، ډېرې پیسې ورته لګوي او هر کال د تیر کال په نسبت ډېرې بودیجې ورته ځانګړي کوي. یو ښه مثال یې دا دی چې هغوی په لومړي درجه کې د فحشاء خپرولو لپاره ویدیوګانې جوړوي، د ذهن او ژوند د لمنځه وړلو لپاره نشه یې توکي لکه سګرټ، نښور او پان عاموي. همدارنګه، په عامه اصطلاح کې د بلوتوت یا ګوشکیو خپرول د مسلمانو په ټولنه کې دی.

الله تعالی فرمایي: "الله و عدل، بښګڼي او خپلوی پالنې حکم کوي او له بدی، بې حیایی او زور ظلم څخه منعه کوي هغه تاسې ته نصیحت کوي چې تاسې درس واخلئ." (۱) کفارو ډېر کوښښ کړی چې خراب او غیر اخلاقي ویدیوګانې خپرې او عامې کړي. د دې ویدیوګانو په کتو سره خلک په مختلفو ناروغيو اخته کېږي. د دې موضوع د حل لپاره باید موږ کوښښ وکړو چې هغه لارې وتړو چې کفار غواړي زموږ راتلونکی نسل پرې ویده او غافل کړي، لکه د فحشا او بی خایه مصروفیت او ګیمونو، ویب سایټونو بندول، اخطار ورکول او هک کول.

سورة النحل، آیه ۹۰

ټولنيزې شبكې هم په عمومي ډول ډېر غير اخلاقي موارد خپروي، نو بايد د دې شبكو لپاره بديل اپليكيشنونه جوړ كړو لكه فيسبوک او نور. الله تعالى په دې اړه فرمايي: "ای پیامبره! هغه څه چې له دې كتاب څخه تا ته وحى شوي دي، تلاوت كړه او لمونځ وكړه، بېشكه لمونځ انسان له بديو او منكراتو منع كوي، او بېشكه د الله يادول ډېر ستر دى او الله پ هغه څه پوهيږي چې تاسو يې ترسره كوي." (۱)

---

۱. (سورة العنكبوت، آيه 45)

د افغانستان د بی خایه بوختیا له پاره وسایل (نشه یی توکی)

یوه مهمه لاره د افغانانو، خصوصاً مسلمانانو د بوخت ساتلو لپاره د نشه یی توکو خپرول دي. که ښه مثال ورکړو، استرالیا د نړۍ په کچه په تعلیم کې مخکې هېواد دی، ځکه هلته د نشه یی توکو بیې ډېرې لورې دي او نشه یی توکی کم دي. انسانان د ژوند له ستونزو، شوق، ملګرو او نورو دلایلو له امله په دې ناروغۍ اخته کېږي. لومړی سګریت او نصور اخلی او وایي چې شوقی سګریت ځکوم، خو وروسته دا شوق عادت ته بدلېږي او د نورو سختو نشو لاره پرانیزي. د دې موضوع اصلي دلیل دا دی چې په افغانستان کې د دې توکو بیې ډېرې ارزانه دي او هیڅ بندیز یا تحریم پر سګریت، پان، او نصور نه دی لګول شوی. مور ټول افغانان، پښتون، تاجک، هزاره او نور باید یو لاس شو او له دولت څخه وغواړو چې دا اجناس په هېواد کې بند کړي. لکه څنګه چې مشهور پښتو متل وایي: «په یو گل نه پسرلی کېږي.» یعنی یو اقدام کافي نه دی، ټول باید په ګډه کار وکړو ترڅو له دغو ستونزو خلاص شو.

الله تعالی فرمایي: «وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا»^(۱) ژباړه: خپل ځانونه مه وژئ! باور ولرئ چې الله پر تاسې مهربان دی. الله تعالی په دې آیت کې انسانانو ته خبرداری ورکوي چې ځانونه مه وژئ. نشه یی توکي د بدن او عقل د زیان لامل کیږي او په اصل کې ځان ته تاوان رسول دي. د نشه یی توکو استعمال د ځان وژني یوه ډول دی چې د اسلام له تعلیماتو خلاف دی او ذهن او ژوند لمنځه وړی. نشه یی توکي او شراب د اسلام په دین کې په کلکه حرام بلل شوي دي. نشه یی توکي عادت جوړوي او اکثره وخت نشه یی کسان قسمونه یادوي او وروسته بیایي خلاف کوي، ځکه چې په دې عادت کې خغېدلې وي او د خپلو اعمالو په اړه بې پروا وي. په قرآن کریم کې د شرابو په اړه څو آیاتونه نازل شوي دي، چې په ځانګړې توګه د شرابو د زیانونو یادونه کوي، لکه: «يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا»^(۲) الله تعالی فرمایي چې شراب او قمار نه یوازې لوی ګناه دی، بلکه د خلکو لپاره ضررونه لري چې له ګټو یې ډېر دي. په حدیث شریف کې هم رسول الله ﷺ فرمایي: «كُلُّ مَسْكِرٍ خَمْرٌ، وَكُلُّ مَسْكِرٍ حَرَامٌ، وَمَنْ شَرِبَ الْخَمْرَ فِي الدُّنْيَا قَمَاتٌ وَهُوَ يَدْمُنُهَا لَمْ يَثْبُ، لَمْ يَشْرِبْهَا فِي الْآخِرَةِ.»^(۳) یعني هر مستي راوړونکی څښاک شراب دی، او هر مستي راوړونکی حرام دی، څوک چې د شرابو معتاد وي او توبه ونه کړي، په آخرت کې به یې ونه څښي. د دې لپاره چې مور تېول ددې ستونزو څخه ځانونه وژغورو، باید د نشه یی توکو د خپرېدو او مصرف مخه ونیسو، او په ځانګړې توګه ځوانانو ته د دیني لارښوونو، تعلیم او د مثبتو فعالیتونو زمینه برابره کړو.

۳. صحیح مسلم، ۲۰۰۳

۱. سورة نساء، آیه ۲۹

۲. بقره، آیه ۲۱۹

الله تعالی فرمایی: "وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا (۷۲) وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا (۷۳) وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا" (۷۴) (۱) ژباړه: (او د رحمان بندگان هغه دي) چې د دروغو شاهدي نه وایي او که په کوم بابیزه شي باندي ورشي نو د شریفو انسانانو په خبر ور څخه تېرېږي. او هغو ته که د هغو د پروردگار د ایتونو په اورېدلو نصیحت کېږي نو هغوی پرې ځان روند کون نه اچوي. او هغه کسان چې دعاګانې کوي ای زموږ پروردګاره! مونږ ته له خپلو میرمنو او اولادونو څخه د سترګو یخني راکړه او مونږ د پرهېزګارانو امامان کړه. دا آیت د پاکو بنده ګانو ځانګړنې بیانوي چې له لغوه (بیخایه او بې هدفه کارونو) څخه ځان ساتي. نشه یې توکي او فحشاء د لغوه کارونو برخه ده، او له دې څخه ځان ساتل د مسلمانانو د اخلاقو یوه مهمه برخه ده. نشه د تعلیم او پرمختګ سره معکوسه اړیکه لري، یعنی هر څومره چې یو انسان نشه یې وي، هغومره همدا انسان د تعلیم او پرمختګ څخه لېرې وي. په عمومي ډول تاسو تجربه کولی شئ چې یو عادي انسان او نشه یې انسان په مختلفو برخو کې څومره فرق لري. مثلاً په تعلیم کې که یو نشه یې زده کوونکی د یو عادي زده کوونکي سره پرتله کړو، نو وینو چې نشه یې زده کوونکی هېڅ له درس سره شوق نه لري او هېڅ درس نه وایي او د خپلو ملګرو (نشه یانو) سره ناسته پاسته کوي. نشه یې انسان له پرمختګ، تحقیق، کشف او نورو څخه ډېر لېرې وي، خو عادي زده کوونکی برعکس وي. د نشه یې انسان څخه غیر له بدبختی نور هېڅ تمه مه لرئ. په یاد ولرئ چې نشه د انسان فکر، مغز، جسماني سلامتیا، زړه او حواس ټول لمنځه وړي که هغه عادي نشه وي لکه سګرټ، پان، نصور یا که غټه نشه وي.

---

۱. سورة فرقان، آیه ۷۲-۷۴

د افغانانو د بي ځايه بوخت ساتلو وسايل (بلوتوت يا گوشکي)

بي پروايسی لور ته بيایي، خصوصاً چي ډيره وخت له هغوی سره سندرې، خبرواترو او نورو شيانو ته غوږ نيول کيږي چي کله نا کله منفي اغيزي لري. که هر څوک د خپل خان، خپل کورنۍ او خپل هيواد د پرمختگ لپاره جدی فکر کوي، نو ښه ده چي دا وسايل محدود کړي يا په خاصو وختونو کي يي وکاروي، نه په هغه ډول چي ذهني آرامتيا او فکري فعاليت خراب شي. د دې لپاره بايد: ځوانان او ماشومان وهڅول شي چي خپل وخت په گټورو فعاليتونو مصرف کړي او د کورنيو غړي په دې اړه يو بل ته مشوره ورکړي او ښه لارښوونه وکړي. الله تعالی فرمايي "وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا" (۱) ژباړه: (او د رحمان بندگان هغه دي) چي د دروغو شاهدي نه وايي او که په کوم بابيزه شي باندي ورشي نو د شريفو انسانانو په څېر ور څخه تېرېږي .

---

۱. سورة الفرقان، آيه ۷۲

الله تعالیٰ په دې آیت کې مومنانو ته لارښوونه کوي چې له بې ځايه، بې هدفه او لغوه کارونو ځان وساتي. د بې هدفه سندرو او د ذهني بې ساري کارونه چې د بلوتوت او نورو وسایلو له لارې خپرېږي، د ذهن کمزوري او معشوشي سبب ګرځي. مومن باید خپل فکر او ذهن د داسې شیانو نه پاک وساتي. د بلوتوت او ورته وسایلو غیر محدود استعمال د ذهني ګډوډۍ، بې پروايۍ او حتی د نسلونو په کمزورتیا کې رول لوبوي. د دې لپاره چې دا آله د منفي اغیزو څخه وساتو، اړینه ده چې د دولت له لوري د بلوتوت او ورته وسایلو په کارولو کې سخت قوانین جوړ شي او د خرڅلاو محدودیتونه او لوړ قیمتونه ولګول شي ترڅو د عامو خلکو بې ځايه استفاده کمه شي. همدارنګه د خلکو پوهاوی لوړ شي چې دا وسایل څنګه کولی شي ذهني او اخلاقي خرابی رامنځته کړي. او لکه څنګه چې تاسو د قرآن او حدیثو څخه اشاره وکړه، الله تعالیٰ موږ ته لارښوونه کړې چې غږ او چلند معتدل وساتو ځکه چې ناوړه غږونه او شور ماشور د انسان ذهن ته زیان رسوي. همداسې په بل آیت کې الله تعالیٰ فرمایي: "يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ"

ژباړه: ای بنيادمانو! د هر عبادت په وخت کې بې ځايه بې ساري اوسئ او خورئ څښکئ او له حد نه تیرئ مه کوئ، الله له حد نه تیري کوونکي نه خوښوي. په دې آیت کې الله تعالیٰ موږ ته د اعتدال لارښوونه کوي. د ژوند په چارو کې باید اندازه مراعت کړو. د بلوتوت او نورو وسایلو له لارې چې د ذهن وخت او انرژي ضایع کوي او انساني ذهن له خپلې اصلي موخې نه لرې کوي، یو ډول سرغړونه او له اعتداله انحراف دی. انسان باید خپل وخت او انرژي په ګټورو چارو ولګوي.

---

۱. سورة اعراف، آیه ۳۱

د کتابونو د رامنځته کولو لارې

په هیواد کې د کتابونو د رامنځته کولو لپاره باید خلکو ته د کتاب جوړولو لارې او طریقي وښودل شي. همدارنگه باید خلک وهڅول شي چې کتابونه ولولي. نو پوښتنه دا ده چې څنگه به خلک د کتاب جوړولو او مطالعي ته تشویق کړو؟

ځواب یې دا دی چې رسنی باید دا کار په غاړه واخلي او په ټولنیزو شبکو کې د کتاب جوړولو لارښوونې او PDF فایلونه خپاره کړي. همدارنگه خلک باید د کتابونو د لوستلو لپاره هڅول شي. دا کار په ځانگړي توگه باید د تلویزیون له لارې ترسره شي، یعنی دولت باید د تلویزیون مسؤلینو ته د کتاب لیکلو گټې تشریح کړي او د دې هڅه اجباري کړي. همدارنگه باید لیکوالان وستایل شي او هغوی ته عزت ورکړل شي. دولت باید د کال غوره لیکوال وټاکي او هغه لیکوال ته باید ځانگړي امتیازات ورکړل شي، که هغه مالي وي یا نور ډولونه.

الله تعالی فرمایی: "قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ" (۱) ژباړه: له دوی نه پوښتنه وکړه، ایا پوهېدونکي او نه پوهېدونکي یو شانته کېدای شي؟ نصیحت خود پوهي خاوندان مني. په دې آیت کې الله تعالی وایي پوهان د هغو کسانو سره برابر نه دي چې علم نلري. علم او پوهه هغه وسیله ده چې انسان د ژوند په سمون او پرمختگ کې مرسته کوي. د کتاب لیکل او مطالعه د پوهي پراختیا او یووالي سبب ګرځي. د لیکوال لپاره باید ۱۰۰۰ نمرې وټاکل شي، یعنی د کتابونو په لیکلو سره د هر کتاب د کیفیت په ارزولو هغوی ته د یو کتاب لپاره ۱۰۰ نمرې ورکول شي. مثلاً که یو کتاب ۱۰۰ نمرې ولري او یو لیکوال د هغه کتاب لپاره ۸۰ نمرې ترلاسه کړي، نو دا نمرې د نورو کتابونو د نمرو سره جمع شي ترڅو ۱۰۰۰ نمرې پوره شي. د دې نمرو د لیدلو لپاره دولت باید یو ویب سایټ جوړ کړي چې د هر چا نمره په واضح ډول وښودل شي او یو منظم سیالی رامنځته کړي. په دې سیالی کې لیکوالانو ته د فیسبوک او نورو ټولنیزو شبکو په شان د کتابونو د نشر، نمرو، امتیازاتو او نورو معلوماتو سیستم جوړ شي، ترڅو هر څوک په آسانی سره خپل ځواک او فعالیت وګوري. همدارنګه باید لیکوالانو ته د کتاب د ثبت او جوړولو په برخه کې اسانتیاوې برابرې شي.

---

۱. سورة زمر، آیه 9

الله تعالی فرمای: "اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ (1) خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ (2) اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ (3) الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ (4) عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ (5)"^(۱) ژباړه: ولوله (ای پیغمبره!) د خپل رب په نوم چې هغه پیدا کړ. د کلکې شوي وینې له یوې ټوټې څخه یې انسان هست کړ. ولوله ، او ستا رب ډېر مهربان دی. چې هغه د قلم په مرسته علم وپنوده. انسان ته یې هغه علم ورکړ چې هغه پرې نه پوهېده. دا آیت د قرآن لومړنی وحی دی چې انسان ته د لوستلو او تعلیم لپاره حکم ورکوي. د قلم او لیکلو ذکر د علم او کتابت ارزښت څرگندوي. دا آیت د کتاب لیکلو، زده کړې او علمي پرمختګ لپاره بنسټ دی.

---

۱. سورة علق، آیه ۱-۵

د اسلامي امت ويښتيا او د معاصرې فرهنگي جگړې واقعيت

په معاصره نړۍ کې جگړې يوازې د سياسي، اقتصادي يا ارضي اختلافاتو له امله نه دي رامنځته شوي، بلکې د ډېرو جگړو تر شا مذهبي اړخونه شتون لري. د فلسطين قضيه، د اسرائيل يرغلونه او د يمن، ايران، سوريې، لبنان، عراق او نورو اسلامي هېوادونو پر وړاندې روان فشارونه هغه شواهد دي چې دا حقيقت څرگندوي. د مسلمانانو پر ضد تگلاره يوازې نظامي نه ده، بلکې فرهنگي، رواني او ټولنيزه جگړه هم ورسره مله ده. کفرې ځواکونه، چې د اسلامي نړۍ د زوال لپاره يو موټی شوي، د مسلمانانو تر منځ د نفاق رامنځته کولو لپاره له مختلفو وسايلو کار اخلي. دا وسايل کېدای شي ژبه، قوم، سمت، نژاد، مذهب، سيمه، کلتور، رسنۍ، ټولنيزې شبکې، سينما او حتی جامې وي. دا يو منظم پلان دی چې پکې د ميلياردونو ډالرو بوديجه هر کال ځانگړې کېږي. دا پيسې د اسلامي امت د تفرق، اختلاف او بي اتفاقي لپاره لگول کېږي، نه يوازې د تبليغ له لارې، بلکې د فساد د خورولو، ارزښتونو د بدلولو، او د اسلامي اخلاقو له منځه وړلو له لارې هم. ځينې راپورونه ښيي چې ځينې کسانو ته يوازې د يو ملت ضد ويډيو نشرولو لپاره په مثلا دوه زره ډالر وړانديز شوي، خو د سپيڅلي وجدان لرونکي افغانانو دا ډول پېشنهادونه رد کړي. الله تعالی په قرآن کې فرمايي: «وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» ژباړه: ټول يو ځای شئ د الله رسی کلکه ونيسئ او تيت پرک کېږئ مه. دا آيت مسلمانانو ته سخت امر کوي چې په خپلو کې يووالی ولري او د بېلوالي لاره ونه نيسي. د مسلمانانو اتحاد د دوی د ځواک او کاميابۍ کلید دی. په تېر جمهوريت کې هم دا ډول فرهنگي جگړه پټ نه وه.

---

۱. سورة آل عمران، آيه ۱۰۳

د افغانو نجونو د بایسکل سیالی، د فحشا ته نږدې لباسونو ترویج، او د ناسم بازار مزلونو ته هڅونه، دا ټول د بهرنیو موسسو له خوا پلان شوي اقدامات وو. دوی هڅه وکړه چې د افغانو نجونو حیا، غیرت او اسلامي کلتور کمزوری کړي، او دا ټول د ډالري ملاتړ لاندې ترسره کېدل. دوی پوهېږي چې که مسلمان ملتونه یو موتی شي، نو د هېڅ کفرې ځواک پر وړاندې د درېدلو وړ نه دي. له همدې امله، د دوی پټ او ناڅرگند تمرکز د مسلمانانو د گډو ارزښتونو ختمول، او د نفاق رامنځته کول دي. هغوی مستقیمه جگړه له پامه غورځولې او فرهنګي یرغل ته لومړیتوب ورکوي، ځکه دا یرغل خاموش خو ډېر خطرناک دی. اسلامي امت باید دا درک کړي چې وینې شي، اتحاد ته مخه کړي، له دین، کلتور، ژبې او ملي ارزښتونو دفاع وکړي. دا جگړه یوازې له ټوپک سره نه ده، بلکې له قلم، فکر، عقیده او بصیرت سره ده. هغه ملتونه چې دا جگړه ونه پېژني، بې له شکه به تر ټولو ستر تاوانونه وويني. کفار د رسنیو او ټولنیزو شبکو له لارې د مسلمانانو په فکر او کلتور کې گډوډي راولي. دوی هڅه کوي چې د بنڅو د لباسونو، ژوندانه د لارو چارو، او حتی د عامو خلکو د چلند په بڼه بدلون راولي ترڅو مسلمانان له خپل دین او کلتور څخه لرې کړي. الله تعالی فرمایي: «وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ»^(۱) ژباړه: «د شیطان په گامونو مه ځئ، ځکه چې هغه ستاسو لپاره ښکاره دښمن دی.» دا آیت مسلمانانو ته لارښوونه کوي چې د شیطان د دسیسو تعقیب ونکړي، چې له ډلې څخه رسنۍ، فرهنګي ناوړه اغیزې، او د خلکو د اخلاقي خرابولو هڅې شاملې

---

۱. البقرة، ایه ۲۰۸

د اسلامي هېوادونو پرمختګ او د یوالي ته اړتیا

د اسلامي هېوادونو تر منځ اتحاد یوه له مهمو اړتیاوو څخه ده چې د امت د نجات، پرمختګ، او د استعماري فشارونو د مخنیوي کلیدي لاره بلل کېږي. که چېرې اسلامي هېوادونه یو موټی او سره متحد شي، هېڅ نړیوال قدرت به دا توان ونه لري چې د فلسطین، افغانستان، عراق، سوريې، لبنان، ایران، یمن او نورو اسلامي هېوادونو پر وړاندې تهدید یا برید ترسره کړي او د مسلمانانو وینه بی‌ګناه توی کړي. د اوسني نړیوال وضعیت ژوره شننه دا ښيي چې د کفارو ستراتیژي تر ډېره نظامي نه، بلکې سیاسي، استخباراتي او فرهنګي ده. هغوی د منافقت او تفرقي له لارې اسلامي هېوادونه سره په شخړو اخته کوي، قومونه، مذهبونه، سیاسي اړخونه او ملتونه د یو بل پر وړاندې تحریکوي، تر څو د دوی ترمنځ جګړې، اختلافات او بی‌ثباتي رامنځته شي. په دې توګه، کفرې ځواکونه به له دې چې خپله لاس پورته کړي، د اسلامي هېوادونو پرمختګ ته خنډ ګرځي او پخپله نور هم مخ پر وړاندې ځي.

الله تعالی فرمایي: "وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِيَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ" (۱) ژباړه : او تاسې مه په خپلو مینځو کبښي یو د بل مال په ناروا توګه خورئ او مه هغه حاکمانو ته په دې غرض وړاندې کړئ چې تاسې ته په قصدي توګه او ظلم سره د نورو خلکو د یو څه شتمنی د خوړلو فرصت په لاس درشي . په دې آیت کې له مسلمانانو غوښتنه شوې چې په ناسمو لارو کې د یو بل مال ونه خوري او له حکامو سره په ناوړه ډول لاسونه مه غځوئ، تر څو د خلکو حقونه ضایع نه کړئ. د اسلامي هیوادونو د نفت، تیل او پانګې اچونې تړل د بهرنیو هیوادونو په لاس کې د خپل هېواد د اقتصاد او قدرت ساتنه ده. په دې آیت کې د اقتصاد د آزادۍ او ظلم څخه د ډډې سپارښتنه شته. که اسلامي هیوادونه خپل اقتصادي واک خوندي کړي او بهرنی تاثیرات رد کړي، د استعمار په وړاندې به قوي شي. په داسې شرایطو کې امریکا، اسرائیل او نور متحدین یې جګړې ته فزیکي شتون ته اړتیا نه لري، ځکه دوی ویني چې مسلمانان خپله یو بل ته دښمن شوي، له یو بل سره جګړه کوي، او دښمن ته د بریا زمینه برابروي. دا حالت نه یوازې د امت د وحدت نشتوالی ښيي، بلکې د سیاسي بصیرت کمښت هم پکې څرګندېږي. یوه له مهمو اړتیاوو څخه دا ده چې اسلامي هېوادونه باید د ناټو په څېر یو ګډ امنیتي او پوځي تړون رامنځته کړي. دا تړون به یوازې د جګړې لپاره نه وي، بلکې د اقتصادي، علمي، استخباراتي او فرهنګي همکاريو بنسټ به هم وي. داسې اتحاد به د امت پر وړاندې هر ډول دسیسه شنډه کړي او د اسلامي هېوادونو حیثیت به په نړیوال ډګر کې لوړ کړي. همداراز که د خلیجې هېوادونو په شمول، لکه عربستان، ایران، کوپت، دوبي او نور، دا پریکړه وکړي چې خپل طبیعي زیرمې، پانګونې او اقتصادي اړیکې له هغو کفري هېوادونو سره محدودې یا بندې کړي چې اسلامي امت ته زیان رسوي، نو دا به خورا پیاوړی اغېز ولري.

---

۱. سورة بقره، آیه ۱۸۸

که د اسلامي نړۍ مالي خواک د امریکايي اقتصاد له ملاتړ پرته شي، نو د هغوی سلطه به سسته شي او د فلسطین او نورو مستعمره هېوادونو د آزادۍ امکان به قوي شي. پایله دا ده چې اسلامي نړۍ د ژور اتحاد، ستراتیژیک تفکر، د متقابل احترام، او گډو اهدافو پر لور خوځېدو ته اړتیا لري. پرته له اتحاد، امت به همداسې د نورو د سیاست قرباني وي، خو که سره متحد شي، نو نه یوازې به استعمار ته پای ورکړي، بلکې د خپلواک، باعزته او پرمختللي راتلونکي بنسټ به هم کېږدي. الله تعالی فرمایي: "وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ ۖ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ" (۱) ژباړه: او د الله او د هغه د پیغمبر امر منونکي اوسئ او په خپلو مینځو کښې شخړه مه کوئ که نه نو په تاسې کښې به کمزوري پیدا شي برم به مو لار شي له زغم نه کار واخلي، په یقیني توګه الله د صابرانو ملګري دی. الله تعالی مسلمانانو ته سپارښتنه کوي چې یو بل سره نزاع ونکړئ، ځکه نزاع به مو کمزوري کړي او ستاسو قوت به له منځه لاړ شي. د کفارو مکر همدا دی چې مسلمانان په خپل منځ کې جګړه وکړي. صبر او اتحاد د مسلمانانو د قوت کلي ده. دا آیت د گډ ایستلو په وړاندې خبرداری او د صبر توصیه ده.

---

۱. سورة انفال، آیه ۴۶

د اسلامي هېوادونو د نه اتحاد علتونه او حل لاري

اسلامي نړۍ، سره له دې چې پراخ طبيعي منابع، ستر بشري خواک، او گډ ديني ارزښتونه لري، لا هم د يووالي له برکته بې برخې ده. مهم پوښتنه دا ده چې ولې عربستان، ايران، مصر، پاکستان، او نور اسلامي قدرتونه تر اوسه ونه توانېدل چې د يوه ټولشموله اسلامي اتحاد بنسټ کيږدي. دا پوښتنه د امت د ننني وضعيت بنسټيز حقيقتونه را برسېره کوي. الله تعالی فرمايي: "قُلْ اِنْ كَانَ اَبَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَاَمْوَالٌ اَفْتَرْتُمْوَهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا اَحَبَّ اِلَيْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيْلِهِ فَتَرْيَبُوْا حَتّٰى يٰٓاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرٍ ؕ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ" (١) ژباړه: اى پېغمبره ! ووايه چې كه ستاسې پلرونه ، ستاسې زامن ، ستاسې وروڼه ، ستاسې ميرمنې ، ستاسې خپل خپلوان ، ستاسې هغه مالونه چې تاسې گټلي دي

،

١. سورة توبه، آيه ٢٤

ستاسی هغه تجارت چې د هغه په وړاندې وړاندې وړاندې وړاندې او ستاسی د خوښی کورونه تاسی ته له الله او د هغه له پېغمبر او د هغه په لار کېنې له جهاد نه گران وي نو انتظار وباسی تر دې پورې چې الله خپله فیصله ستاسی مخې ته راولي او الله فاسقانو ته لارښوونه نه کوي. په دې آیت کې الله تعالی بیانوي چې که د خپلو کورنیو، مالونو، تجارتونو او ژوند د اسانتیاوو مینه د الله او د هغه د لارې (جهاد) له مینې ډېره وي، نو انسان له حقه اړوېستل شوی دی. ددې آیت رڼا کې، د اسلامي هېوادونو د دنیا د مینې او دنیاوي گټو تر سیوري لاندې د اتحاد له کموالي او د اسلام د اصل څخه لرې کیدل څرگندېږي. یو له اساسي علتونو څخه د اسلامي هېوادونو تر منځ د دنیا غوښتنې او د قدرت پر وړاندې تسلیمېدل دي. ډېری مشران او واکمنان له دې وپرېږي چې که د اسلامي اتحاد یا د غرب پر ضد دريځ ونیسي، نو اقتصادي بندیزونه، سیاسي منزوي کول، یا حتی کودتاوي به پرې تطبیق شي. دوی د خپل قدرت، شتمنیو، او نړیوالو اړیکو د له منځه تلو ویره لري. له همدې امله، نه یوازې چوپ پاتې کېږي، بلکې ځینې وختونه د استعمارگر قوتونو په طرحو کې همکاري کوي. د اسلام څخه لرې کېدل هم د دې حالت یوه مهمه وجه ده. د ډېرو مشرتابه وو لپاره دین یوازې یو سمبول پاتې شوی، نه یو ژور ارزښت. د دنیا محبت، د واک او مال حرص، د سیاسي مقامونو د ساتنې ليوالتیا، او د غرب د خوښی لپاره کار کول، هغوی له اسلامي هدفونو بې لارې کړي دي. همدا وجه ده چې دوی د اسلامي ارزښتونو پر ځای، د غرب د غوښتنو پیروي غوره گڼي. الله تعالی فرمایي: "الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا" ژباړه: کومو خلکو چې د ایمان لاره غوره کړېده، هغوی د الله په لاره کېنې جنگېږي او کومو کسانو چې د کفر لاره غوره کړېده، هغوی د

طاغوت په لاره کښې جنگپېرې ، نو د شيطان له ملگرو سره وجنگېږئ او باور ولرئ چې د شيطان دسيسې په حقيقت کښې ډېرې کمزورې دي. الله تعالی مومنانو ته وايي چې د الله په لاره کې وجنگېږئ او کفارو ته، چې د طاغوت په لاره کې جگړه کوي، مقابل کې ودرېږئ. هغه کسان چې د کفارو په گډ کار کې برخه اخلي يا ورسره همکار دي، د شيطان دوستان دي چې بايد ورسره مقابله وشي. د استعمار شريکاتو په اړه دا آيت د هغه مسلمانانو ته خبرداری دی چې د کفارو په لاس کې شريکېږئ. غرب، په خانگري ډول امريکا او متحدين يي، د اسلامي هېوادونو د بې اتحاده ساتلو لپاره اقتصادي او سياسي وسایل کاروي. د عربي هېوادونو ميليارډونه ډالر پانگونه په امريکايي بانکونو او شرکتونو کې ده. دا پيسې بيا د وسلو، تبليغاتو، او استخباراتي عملياتو لپاره کارېږي، او تر ډېره د همدغو اسلامي ملتونو پر وړاندې استفاده کېږي. عربستان، قطر، کويت، دوبي، مصر او نور هېوادونه، که څه هم شتمن دي، خو همدا شتمني د هغوی د ضعيف دريځ سبب شوي ده، ځکه چې دا پانگې د غرب تر کنټرول لاندې دي. د حل لاره دا ده چې اسلامي هېوادونه بايد خپلمنځي شخړې، چې اکثره د استعمار له لوري دسيسه وي، پای ته ورسوي. هغوی بايد پر يوه پياوړي اسلامي هويت اجماع وکړي، ديني ارزښتونه بيا ژوندي کړي، او د يو امت په توگه حرکت وکړي. د غرب له خوا هر ډول تحريم، نظامي گواښ، يا سياسي فشار بايد د گډ دريځ له لارې وځواب شي. اسلامي هېوادونه بايد دا درک کړي چې تر څو سره متحد نه شي، نه به اقتصاد خپل شي، نه به سياست خپل وي، او نه به استقلاليت وساتي. که د اسلامي امت مشران د دنيا له محدودو گټو تېر شي او د امت خير ته ژمن شي، نو دا امت کولای شي يو ځل بيا په نړيواله کچه مطرح شي. خو تر هغه چې د دنيا مينه د دوی پر زرونو واک ولري، د غرب تر سيوري لاندې ژوند به د دوی برخليک وي. اتحاد، بيداري، او اسلامي شعور يوازینی لاري دي چې د دې تسلط او غلامی کړی ماتوولی شي.

دویم څپرکی

د محصلینو له پاره څیړنو چارې

د افغانستان دولت باید ځینې علمي او تخنیکي پروژې د پوهنتونونو اړوندو محصلینو ته وسپاري، څو پرې عملي تحقیق وشي. دا کار نه یوازې د محصلینو لپاره یو غوره فرصت دی، بلکې دولت ته به هم د علمي ظرفیتونو له لارې پرمختګ ورکړي.

لکه د نظامي سکتور لپاره د توغندیو یا دفاعي تجهیزاتو جوړول، کولای شي د انجنیري، فزیک، کیمیا، جیولوجي او جغرافیې څانګو محصلینو ته وسپارل شي، چې د یو مشخص ګروپ په جوړولو سره پرې کار وکړي. محصلین باید د خپلو ذوقونو او لیوالتیا پر بنسټ خپلې څېړنیزې موضوعګانې انتخاب کړي، او له لومړي سمستر څخه تر فراغت پورې پرې کار وکړي. د یادې پروژې لپاره یو واتساپ ګروپ یا بل ګډ پلټنې ګروپ جوړ شي، تر څو هغوی خپل معلومات، تجربې، او لاسته راوړنې پکې شریکي کړي. مثال: د توغندیو د جوړولو یوه پروژه کې ۳۰ محصلین شامل شي، چې له هرو څانګو څخه ۳ تنه انتخاب شي

لکه ۳ تنه د کیمیا پوهنځی محصلین ، ۳ تنه د فزیک ، ۳ تنه د جیولوجی ، ۳ تنه د جغرافیې ... تر څو ۳۰ پوره شي . دغه ډلې به په گډه کار کوي ، له موضوع سره اړوند تحقیق کوي او د پروژې بریاته هڅه کوي . که دا نظریه بریالی شي ، نو زرگونه محصلین به هڅه وکړي چې خپلې څېړنیزې پروژې بریالی کړي . دا کار به نه یوازې د نظامي برخو لپاره گټور وي ، بلکې د نورو برخو لکه بیولوژي ، نبات شناسي ، انسان شناسي ، جغرافیه ، کانونه ، طب ، اقتصاد او نورو علمي ډگرونو لپاره هم مهم فرصتونه برابر کړي . لکه څنگه چې مندل ، د خپل ژوند تر پایه ، په یوه کوچني باغ کې پر نباتاتو تحقیق کاوه ، موږ هم باید خپلو محصلینو ته د علمي ودې دا زمینه برابره کړو .

دري اړخيزې همكاري

د دري اړخيزو همكاريو لپاره د ځانگړو خوندي اقتصادي او فرهنگي ساحو د جوړولو مفكوره چي هدف يي د افغانستان، ازبكيستان، تركمنستان، تاجكيستان، ايران، پاكستان، او چين ترمنځ د همكاريو پراختيا، د سوداگري، تكنالوژي، زده كړو، سياحت، او پانگوني په برخه كې د گډو پرمختيايي ساحو رامنځته كول دي او لاندې څلور اصلي مهم سرحدي نقطې يې عبارت دي له:

1. افغانستان – ازبكيستان – تركمنستان
2. افغانستان – تاجكيستان – ازبكيستان
3. افغانستان – چين – پاكستان
4. افغانستان – ايران – پاكستان

د دغو ساحو ځانگړتياوې بايد دا وي چي خوندي ساحې وي چي هېڅ هېواد د بل هېواد خاوره تخطي نه كړي. ځلك، سوداگر، او سيلانيان آزادانه سفر كولي شي (له ويزې پرته يا ساده اسنادو سره). دا ځايونه به د سوداگري، سيلاني تگ راتگ، او د علم شريكولو لپاره وي. دولتونه به توافق وكړي چي دا ساحې له ماليې، تكس او اضافي

فشارونو خلاصی وي. او که کیدای شی دا ساحه په پوره توگه افغانستان جوړ کړی او گټه له همدی بازار څخه واخلي. د دغو ساحو اقتصادي هدفونه باید د اجناسو خرڅلاو، د پانگوالو جذب او په صادراتو کی زیاتوالی وی. تخنیکي شکل څخه د گډو تکنالوژیکو پروژو (لکه د فیسبوک بدیل اپلیکیشن) او نورو د جوړولو امکان زیاتوی. فرهنگي له لحاظه یی فواید د ژبو زده کړه، علم شریکول، گډ فرهنگي پروگرامونه او نور دی چی د همدی په صورت کی د علمي پرمختگونو امکان موجودیزي او د هیوادونو ترمنځ چی د پوهنتونونو، څېړنیزو مرکزونو، او ورکشاپونو ترمنځ همکارۍ زیاتوی. مثال که هر درې هیوادونه وغواړي یو نوبتگر اپلیکیشن جوړ کړي، کولای شي خپل مسلکي تیمونه (انجینران، دیزاینران، بازارموندونکي) همدلته یو ځای کړي او بی له مالیه یا ځنډه پرې کار وکړي.

دا طرحه به د سیمه ییزې همکارۍ نوی باب پرانیزي، اقتصادي وده به چټکه کړي، سیاسي باور زیاتوي، او خلک به د یو بل فرهنگ او علم سره وصل کړي. په دی حالت کی دولت کولای شی چی خپل د اطمینان وړ کسان مشخص او وټاکي تر څو چی کومه امنیتي پېښه رامنځ ته نشی.

دفاعي تجهیزات

د افغان ځوانانو د تکنالوژۍ او دفاعي تجهیزاتو د پرمختګ لپاره د وارداتي تجهیزاتو اړتیا طرحه

د دی موضوع اهمیت په دی کی ده چی افغانستان د سیمه ییزو امنیتي ستونزو او د تکنالوژۍ په ډګر کی د پرمختګ لپاره د عصري تجهیزاتو اړتیا لري. د رادار او کشف تکنالوژۍ په برخو کی د پرمختګ لپاره اړینه ده چی زموږ ځوانان او متخصصین د عملي تجربو فرصت ولري او له چین هیواد څخه لاندې تجهیزات باید وارد شي:

Microwave Sensors
Parabolic Dish Antenna / Phased Array Antenna
RF Power Amplifiers
Microcontroller / DSP Chips
Cables and Connectors
Signal Processing Software
Infrared / Thermal Sensors
Weatherproof and Heat-Resistant Materials

د دې وسایلو ټول خرید به په اوسط ډول د ۶۰۰۰ تر ۱۵۰۰۰ ډالرو وي. دا تجهیزات به د افغان محصلینو، انجینرانو او څیړونکو لپاره د ټکنالوژۍ د زده کړې، تحقیق او پرمختګ لپاره مهم وسایل وي.

د وارداتو پر اساس به زموږ محصلین، څیړونکي او متخصصین په عملي ډول د رادار جوړولو، سیګنال پروسس کولو، او دفاعي ټکنالوژۍ په برخو کې مهارتونه زده کړي. د تقلید له لارې به په راتلونکې کې خپله دفاعي ټکنالوژي جوړه کړو او پر خپلو پېښو ودرېږو. دا به زموږ د ملي امنیت او خپلواکۍ لپاره یو ستر ګام وي.

هیله ده چې د دې پروژې لپاره یوه ځانګړې بودیجه ځانګړې شي، ترڅو واردات او وروسته تحقیقات په غوره توګه ترسره شي. د پروژې څارنه باید د یو ځانګړي ټیم لخوا وشي. د محصلینو لپاره باید ځانګړي ورکشاپونه او روزنیز پروګرامونه تنظیم شي. د وارداتو قانوني او تخنیکي ستونزې باید ژر تر ژره حل شي.

د کثافات دانیو جوړول

دولت باید په عمومي سرکونو کې موجود دوکانداران اړ کړي چې د

کثافات دانیو د جوړولو لپاره پیسې ورکړي. مثلاً له شلو دوکاندارانو څخه پیسې راټولي شي ترڅو یو کثافات دانی جوړ شي، چې دولت یې په مناسب کیفیت او رنگ جوړ کړي.

د دې پروژې له عملي کېدو وروسته، یوه یا دوه میاشتي وروسته، دولت کولی شي بیا له دوکاندارانو پیسې راټولي کړي او د موجوده کثافات دانیو تر منځ نورې کثافات دانې جوړې کړي، په ځانګړې توګه د دوکانونو مخ ته.

دا پروژه به خلکو کې مقاومت او شورش را نه ولي ځکه چې په کې د شلو کسانو ګډون شته او د اوږدې مودې لپاره عملي کېږي. فرض کړه چې هر کثافات دانی ۴۰۰۰ افغانی لګښت لري، نو له هر دوکانداره به یوازې ۲۰۰ افغانی راټولېږي. دا پروژه به په عامه ځایونو کې پاکوالي ته وده ورکړي او د کثافاتو منظم مدیریت به یقیني کړي.

هوبنيارو خلکو لپاره ۱۰ طبقی

د هغو کسانو لپاره چې یو څه نوی څېره، کشف یا اختراع کوي، باید ځانگړې رتبه بندي او طبقه بندي جوړه شي. دولت باید د ویننیارو خلکو لپاره لس (۱۰) طبقی ترتیب کړي او د هرې طبقې لپاره ځانگړي قانونونه، شرایط، او امتیازات وضع کړي. مثلاً: لومړی طبقه باید لږ تر لږه ۱۰ کتابونه ولیکي. نهمه طبقه باید یو مهم کشف یا اختراع وکړي، که په هره برخه کې لکه ریاضیات، ساینس، یا نور وي. آخرنی طبقه (لسمه طبقه) ته باید سخت شرایط او ځانگړې نومونه ورکړل شي، لکه "پروفیسور" یا ورته لقبونه. هغه کسان چې لږ تر لږه ۷ یا ۸ رتبه ترلاسه کړي، دوی ته به رسمي وظیفې ورکړل شي.

دا سیستم به خلک تشویق کړي چې فکر وکړي، هڅه وکړي، کتابونه ولیکي، او د خپل هیواد د پرمختګ لپاره نوښتونه او طرحې وړاندې کړي.

د افغانستان بهرنی لارې

د افغانستان، ایران او پاکستان ترمنځ ګډه پوله، یو ستراتیژیک فرصت دی چې که په سمه توګه ترې استفاده وشي، افغانستان کولی شي له سیمې نه بهر مستقیمې اقتصادي لارې پیدا کړي. د ایران او پاکستان ترمنځ په سرحد کې، چې د ایران په خاوره کې موقعیت لري، یوه داسې لار (سرک) باید جوړه شي چې د افغانستان لپاره له نړیوالو بازارونو سره مستقیمه نېټلوني زمینه برابره کړي. همداراز، د دې پولې تر څنګ باید د افغانستان دولت د خپلو سرحدونو لپاره د اغزن تار یا جال جوړولو طرحه پلي کړي. دغه سرحد شاوخوا ۹۸۰ کیلومتره اوږدوالی لري، چې ډېره برخه یې له صحراوو او غرنیو سیمو څخه تشکیل شوي ده. د دغې پروژې په بدل کې، افغانستان کولی شي د ایران له حکومت سره په ځینو صادراتو او وارداتو کې د ماليې تخفیف عملي کړي. دا به د دواړو لورو ترمنځ سوداګریز باور او همکارې پیاوړې کړي. سربېره پر دې، افغان حکومت کولی شي چې دغه پروژه د شخصي سکتور په

همکارۍ تمويل کړي. مثلاً د پروژې لګښت يو ميليارډ ډالر وټاکل شي، او دا پيسې په لسو کلونو کې د کال ۱۰۰ ميليونه ډالرو په قسطونو ورکړل شي. زيرساخت، نقشه او لوجستیک پروژه کې بايد د سرک او ريل پټلۍ جوړولو لپاره منظمه نقشه جوړه شي، او په لومړي ګام کې د ټولې پروژې مصارف او بودیجه دقیقاً و ارزول شي. د ايران حکومت هم کولای شي چې د دې لارې په اوږدو کې هوايي او ځمکنۍ لارې برابرې کړي. همداراز، افغانستان کولی شي په ځينو مهمو نقطو کې هوايي پلونه جوړ کړي، خو د ايران د صادراتو او وارداتو مخه ونه نیول شي. د هر ډول ممکنه ستونزې په صورت کې، دواړه هېوادونه بايد د ګډ تفاهم له لارې هغه حل کړي. په دې پروژه کې به يوازې سوداګر، چې تجارتي موټرونه لري، کولای شي خپل مالونه بهر ته ولېږي. خو عادي خلک به د ريل ګاډي جوړېدو وروسته وکولی شي د پاسپورټ له لارې قانوني سفرونه وکړي. افغانستان همداراز کولای شي په همدې مسير کې يو عصري بندر جوړ کړي، چې د صادراتو او وارداتو لپاره مهم مرکز وګرځي. د دې پروژې له لارې به افغانستان نه يوازې له ايران او پاکستان سره، بلکې له ټولې نړۍ په ځانګړي ډول له افريقا او نورو قارو سره نښلول کېږي، او دا به د هيواد د اقتصاد لپاره يو ستر بدلون وي.

د افغانستان حکومت ته د الوتکو د ویشتلو د توغندي فورمولي او جوړښت

د افغانستان د ملي امنیت د پیاوړتیا لپاره، د طیارو د ویشتلو د توغندي پرمختللي ټکنالوژي او فورمولي ترلاسه کول اړین دي، خو په هیواد کې د دفاعي وسایلو تولید او تحقیق پراختیا ومومي. اړتیا او ضرورت یی د دفاعي ظرفیت لوړول او د هوایي گواښونو پر وړاندې دفاعي وړتیا زیاتول دی. د داخلي تولید پراختیا او د بهرنیو وسایلو پر تکیه کمول او د دفاعي ټکنالوژي په برخه کې د تجربې او مهارتونو ترلاسه کول دی. دولت باید د هند، ایران او نورو ټکنالوژیک پرمختللو هیوادونو سره د همکاریو او گډو پروژو جوړولو لپاره هڅې وکړي. له دغو هیوادونو څخه د طیارو د ویشتلو د توغندي فورمولي، دیزاین او جوړښت رسمي غوښتنه وشي. د ټکنالوژي انتقال په اړه د همکاریو تړونونه او پروگرامونه ترتیب شي. د داخلي متخصصینو لپاره د روزنې او ټریننگ پروگرامونه پیل شي. په افغانستان کې د تولید د پیل لپاره فابریکي جوړې او سمبالې شي.

ګټې:

د ملي دفاع د پیاوړتیا له لارې د هېواد امنیت لوړول، د ټکنالوژۍ انتقال او له بهرنیو تجربو ګټه اخیستل، د ځوانو افغان متخصصینو د وړتیاوو لوړول او په هېواد کې د ټکنالوژۍ پراختیا. د افغانستان حکومت دې د اړوندو وزارتونو له لارې اړین اقدامات وکړي ترڅو په نږدې راتلونکي کې د طیارو د ویشتلو د توغندي فورمولې او جوړښت ترلاسه او د داخلي تولید لومړني فازونه پیل شي.

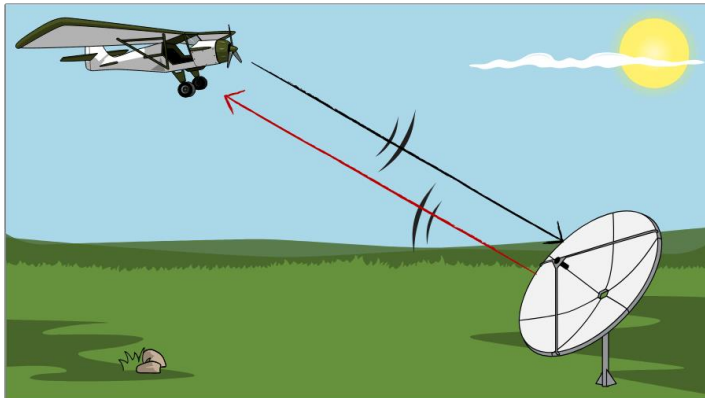
چاپیریال ته پاملرنه

هر کور، دوکان، شرکت یا فابریکه باید د خپل مخ او چاپیریال پاکوالي ته ځانگړې پاملرنه وکړي. نه باید چټل مردار، پلاستیک یا بل کثافات د دوی په مخ کې موجود وي. دولت باید دوی اړ کړي چې د خپل کور یا وظیفی مخ ځای سمې، کاشی یا منظم چمن یا باغچه جوړ کړي. که امکان ولري، په خپل مصرف باندې کثافات دانې هم جوړی کړي. د وطن لپاره خدمت همدا دی او یو مشهور متل وايي چې په یوه گل نه پسرلی کیږي. نو هیله ده ټول خلک د خپل کور، دوکان او کاري محیط مخه پاکه وساتي او سمې یا چمن ورته جوړ کړي. همدارنگه که د کور یا کاري ځای دیوالونه خاوري وي، باید هغه هم سمې شي. ځینې خلک د خپل کور مخې ته بیت الخلا جوړوي چې د هغه بوی او کثافاتو له امله خلک په تنگ راځي. دولت باید دغه ځایونه بند کړي، خصوصاً په عامه لارو کې، او خلک اړ کړي چې معیاري بیت الخلاوي جوړي او ځانگړي لوی بیلرونه وکاروي.

د دې کار د اطلاع لپاره رسنی مهم رول لویولی شي. همدارنگه جوماتونو امامان باید وکولی شي خلکو ته په عامه غونډو کې او یا اړوندو کسانو ته خبرداری او هشدار ورکړي. دولت هم کولای شي د خصوصي کاروبارونو مالکانو ته امر وکړي چې د خپلو شرکتونو او فابریکو محیط پاک وساتي.

رادار او راديو خپرونکي

هدف يی د موجوده راديو خپروني مرکز څخه استفاده ده تر څو د رادار سيستم د څپو لپاره کار واخستل شي، چي د هوايي هدفونو کشف او څارنه وکړي.

اصلي برخي

۱. راديو خپروني مرکز: دا مرکز د قوي راديو څپو خپرولو لپاره کار کوي. څپي يی د هواله لاري په پراخه ساحه خپريږي.. د رادار څپي توليد: د راديو مرکز څپي د رادار د اړتيا وړ فريکونسي او موده مطابق بدلول. د څپو تعديل او متمرکز کول په ځانگړو انتنونو سره.
۳. انتن او ريسيور سيستم: ځانگړي انتنونه د راديو څپو ليرد او ترلاسه کولو لپاره. ريسيورونه چي منعکس شوي څپي يا هدف څخه راستنېدلي څپي کشفوي.
۴. سيگنال پروسسینگ: د ترلاسه شويو څپو تحليل او د هدف موقعيت، سرعت، او اندازه معلومول. د کمپيوټر پر بنسټ پروگرامونه چي رادار سيگنالونه پروسسوي.
۵. د سيستم همغږي: د راديو مرکز او رادار تر منځ د څپو همغږي.

تقلید او تحقیق

دولت باید په هر بخش کې له نورو هیوادونو تقلید وکړي. که څه هم بودیجه محدوده وي، باید اغېزمنه استفاده ترې وشي. د هرې برخې لپاره لکه نظامي برخه، باید یو ځانګړی تحقیقاتي ټیم جوړ شي چې د توغندی جوړولو لپاره هڅې، تحقیق، تقلید او نوښتونه ترسره کړي. په دې ټیم کې باید مختلف متخصصین شامل وي، لکه تجربه لرونکي کسان، محصلین، کیمیاپوهان (د غوره باروت د جوړولو لپاره)، انجنیران (د توغندي فزیکي جوړښت لپاره)، کمپیوټر کاران (د توغندي د کوډنګ لپاره چې ځنګه دښمن وپیژني)، او نور اړوند کسان. پروژه باید په مختلفو برخو وویشل شي، هر برخه یو ځانګړی ټیم ولري لکه: درادار جوړول، د توغندي فزیکي جوړښت، باروت، کمپیوټر کوډنګ، انرژي، د هدف ټاکلو سیستم، د لګښت او مصارفو تخمین او داسې نور. د پروژې لپاره باید مشخص ټیمونه او دقیق تعداد وټاکل شي. دولت کولای شي دا پروژه په ښکاره ډول په یو ټاکلي ځای کې پلي کړي، یا په غیرمستقیم ډول له محصلینو او نورو متخصصینو سره د همکاری له لارې پرمخ یوسي. همدارنګه، د نظرونو او همکاری لپاره

بايد د ټيم غړو ته يو ځانگړی WhatsApp گروپ جوړ شي تر څو
خپل نظريات او پرمختگونه شريک کړي.

داخلي تولید

د چرگو هگی، شیدې، پنیر او نورو تولیداتو خرڅول د دوکاندارانو د تقاضا د رفع کولو او د خلکو د عاید د لاسته راوړلو لپاره مهم دي. په دې صورت کې خلک هڅه کوي چې تولید زیات کړي، فارمونه او نورې اسانتیاوې جوړې کړي. په مقابل کې دوکانداران د هغوی اجناس اخلي او پیسې ورکوي. د دې پروژې په کامیابېدو سره داخلي تولید زیاتېږي او د خلکو د تولیداتو تقاضا پوره کېږي. همدارنگه د خلکو عواید زیاتېږي او د اړوندو اجناسو واردات کمېږي. دولت باید خلک د داخلي اجناسو په مصرف تشویق او اړ کړي، په بېلابېلو لارو لکه د رسنیو له لارې. همدارنگه، دولت باید دوکانداران مجبور او تشویق کړي چې د خلکو تولیدات په مناسب قیمت واخلي. دولت باید د هگیو، مستې، کوچ، پنیر او نورو اړوندو توکو لپاره قیمتونه ټاکي.

الکترونیکی پیسی

افغانستان حکومت کولی شي په صحیح او منظم ډول د ایران، قطر، کویت او نورو اسلامي هیوادونو په مرسته یو الکترونیکی پیسو سیستم جوړ کړي. دا سیستم باید داسې وي چې د پیسو لیرد نورو هیوادونو ته محدود کړي یا ورته خنډونه رامنځته کړي، خو پیسی له بازار څخه ورک نه شي. همدارنگه، دغه سیستم باید داسې خوندي وي چې بهرني هیوادونه ونه شي کولای په کې لاس وهنه وکړي، هک یې کړي یا پیسی یې وباسي. د الکترونیکی پیسو لپاره باید مالک وکولی شي خو بانکي کارتونه واخلي، ترڅو زیاتي پیسی په یو کارت کې په محفوظ ځای کې وساتي او لږې پیسی په بل کارت کې. دا کار د غلا او ناوړه استفادې مخنیوی کوي.

همدارنگه، دا سیستم به د پیسو د خرابېدو مخه ونیسي، چې له امله به موږ اړ نه شو څو نوي نوټونه وارد کړو او په مقابل کې به بهرني اسعار ورکړو.

په کتابتونونو د پارکونو بدلون

دا نظريه وړاندیز کوي چې يو عادي تفريحي ځای لکه پارک، په يوه داسې مرکز بدل شي چې علمي، فرهنگي او تعليمي ارزښت هم ولري، يعنې د پارک يوه برخه يا ټوله ساحه دې د کتابتون بڼه واخلي. اړتياوې يې عبارت دي له:

د ځوانانو لپاره خوندي او آرام د مطالعي ځای، د علم، فرهنگ او پوهاوي د ترويج اړتيا، د بي کاري، وخت ضايع کېدو، بي هدفی او ټولنيزو ستونزو لکه سگرت، نشه او غيرې څخه مخنيوی. د پارک يوه برخه يا مشخصه ساحه بايد د کتابتون لپاره ځانگړې شي. شنه ساحه دې وساتل شي، خو د کتابونو الماری، ميزونه، چوکۍ او د مطالعي نور وسايل دې پکې نصب شي. عام خلک، ماشومان، محصلين او استادان دې وهڅول شي چې له کتابتون څخه استفاده وکړي.

خلک دې وهڅول شي چې مطالعه وکړي يا خپله هم کتابونه راوړي او تبادلې يې کړي . د لاسرسي لپاره دې داخلي لارې، نظم، چوپتيا او نور مناسب شرايط برابر شي.

گټې:

په کتابتونونو د پارکونو بدلون گټې عبارت دي له: د خلکو فکري او علمي وده زياتول ، د عامه پوهاوي زياتوالی ، د علم سره د مينې زياتېدل ، د ټولنيزو فسادونو لکه نشه، بې کاري او ناوړه عادتونو کمښت ، د ماشومانو او ځوانانو لپاره سالم، مثبت او رغوونکی چاپېريال رامنځته کول دي. دا پروژه کولای شي د دولت، مدني ټولني، تعليمي بنسټونو يا خصوصي سکتور له خوا پيل شي. د پارکونو بدلول په کتابتونونو نه يوازې تفريح ته مفهوم ورکوي، بلکې دا يې د مطالعي، ذهن جوړونې او علمي پرمختگ يوه نوي وسيله گرځوي.

د کورني تولید بازار

په افغانستان کې د اقتصادي پراختيا او ځان بساينې لپاره يو نوښتگر گام دا دی چې يو گډ فزيکي او انلاين بازار رامنځته شي، چې د هېواد د هر ولايت خلک وکولای شي خپل کورني توليدات پکې وپلوري. دا توليدات لکه هگۍ، شيدې، غنم، مېوې، خياطي، لاسي صنايع، مصالحي، غالي، قيمتي کاني او نور توکي به مستقيم له توليد کوونکو څخه پيرودونکو ته انتقاليري.

دا بازار به د يوه هوښيار سيستم له لارې اداره کيږي. يوه خانگري موبايلي اپليکيشن او ويبسايټ به جوړ شي چې خلک پرې خپل توليدات ثبت کړي، پيرودونکي يې وپېري، او دا معامله په شفاف ډول ترسره شي. د دې بازار بنسټ به د عادلانه قيمتونو تأمين، له احتکار څخه پاک تجارت، د کيفيت ارزونه، او د شفافي معاملي تضمين وي.

پیرودونکی به وکولای شي د توکو کیفیت وازمویی، او تولید کوونکو ته به د پرمختګ لپاره وریا روزنیز مواد، ویدیوګانې او د صادراتو له سوداګرو سره نېټولو امکانات برابر شي.

دا پروژه به له څو اړخونو مهمې پایلې ولري: د کورني تولیداتو زیاتوالی، د وارداتو کمښت، د بشخو او ځوانانو اقتصادي مشارکت، د کلیو او ښارونو ترمنځ توازن، د خلکو باور زیاتېدل پر کورنیو بازارونو، او د هر ولایت لپاره د یوه ځانګړي اقتصادي ماډل جوړول.

دا طرحه د یوه خپلواک اقتصاد بنسټ ایښودلای شي، چیرې چې هر وګړی له خپل کار، هنر او تولید څخه عاید تر لاسه کوي، او بازارونه یوازې د سودګرو لپاره نه، بلکې د عامو خلکو د پرمختګ لپاره هم جوړېږي.

د لمریزې او بادي انرژۍ تولید

هدف د برېښنا تولید له تجدید وړو سرچینو لکه آفتابي او بادي انرژۍ څخه، د خلکو د پانګې او ونډو له لارې، په یوه شفاف، عادلانه او قانوني چوکاټ کې، د دولت تر همکارۍ لاندې عملی کول دي. دا طرحه د انرژۍ برخې د خپلواکۍ، چاپیریال ساتنې او خلکو د اقتصادي مشارکت لپاره مهم بنسټ کېښودلای شي.

د پروژې د تطبیق لپاره، دولت یا اړوندې ادارې باید لومړی تخنیکي سروې، ارزونه او طرحه چمتو کړي، خو د پانګې، ظرفیت، ځای او امکاناتو دقیق معلومات تر لاسه شي. د بېلګې په ډول، که یوه پروژه د آفتابي یا بادي برېښنا لپاره ۱ میلیون افغانۍ پانګه وغواړي، نو ۵۰۰ کسان کولای شي ګډون وکړي، هر کس به ۲۰۰۰ افغانۍ ونډه اخلي. دا پروژه به د سهامې شرکت په بڼه تنظیمېږي، او ونډې به د رسمي اسنادو، ثبت او رسیدونو له لارې تاییدېږي.

لاسته راغلي ګټه، چې کیدای شي د برېښنا د خرڅ، صادراتو یا نورو خدماتو له لارې تر لاسه شي، د ګډونوالو تر منځ د سهم یا ونډې له مخې ویشل کېږي. د مالي حساب راپورونه به کلني ډول چمتو کېږي او ټولو ګډونوالو ته به وړاندې کېږي، خو شفافیت وساتل شي.

دولت کولای شي په لاندې برخو کې فعاله ونډه واخلي:
تخنیکي ملاتړ: د نقشه، سروې او منظوري برابرول
حقوقې چوکاټ: د سهامې شرکت د قانوني جوړښت ملاتړ
د ځمکې یا ځای برابرول: د پروژې فزیکي پلي کېدو لپاره
د پانګې شفاف څارنه: د مالي فساد او ضایع مخنیوی
د بازار اسانتیا: د برېښنا د څرخ لپاره تړونونه، شبکې او اړیکې
برابرول

دغه طرحه نه یوازې اقتصادي پرمختګ ته لاره پرانیزي، بلکې خلک
وهڅوي چې د انرژۍ تولید برخې ته راجلب شي، له وارداتي برېښنا
څخه د خپلواکۍ لور ته ګام پورته شي او د تجدید وړو انرژيو پر مټ د
یوې زرغونې راتلونکې بنسټ کېښودل شي.

د سافتویر او اپلیکیشن جوړونې لپاره فعالیتونه

داسې یوه اداره یا فابریکه باید موجوده وی چې د هر مشکل لپاره اپلیکیشنونه جوړ کړي او خدمت تر سره کړي. دولت یا خصوصی سکتور د لاندې فعالیتونو په ترسره کولو سره کولای شي عاید هم لاسته راوړي لکه: د ښوونځیو لپاره د زده کړې اپلیکیشنونه جوړول ، د حرفوي زده کړو لپاره آنلاین کورسونه او د ښوونکو لپاره مدیریت سافتویرونه جوړول . همداسې د کرنې په برخه کې د بزگرانو لپاره د هوا، حاصل، او نرخونو معلوماتي اپلیکیشن د کرنې محصولاتو بازار موندنې پلیټفارم ، د آنلاین مشورې سیستم د کرنې متخصصینو سره مشوره مهم موضوعات دی چې باید همدې مخصوصه محل کې جوړ شي. د روغتیا په برخه کې د درملتونو مدیریت سافتویر د ناروغانو د ثبت، وخت اخیستنې ، راپور ورکونې سیستم او د روغتیا مشورې اپلیکیشن جوړل او د تجارت او بازار موندنې برخه کې د دوکانونو لپاره POS سافتویر ، د کوچنیو تولیدوونکو لپاره ای کامرس اپلیکیشن او د مارکېټ نرخونه او تحلیلونه ښودونکې اپلیکیشن جوړول هم مهم گامونه دي.

د ښځو لپاره ځانگړي خدمات هم امکان لری لکه د کورني هنر،
خیاطی، قالین بافی، پخلي او نورو لپاره ځانگړی اپلیکیشنونه جوړول
او د دولتي خدماتو برخه کی د شکایت ثبت اپلیکیشن، د برېښنايي
اسنادو سیستم، د مالیاتو او جوازونو ثبت سافتویر او د سیاحت او
فرهنگ برخه کی د تاریخي ځایونو لپاره راهنما اپلیکیشنونه، د افغاني
هنرونو معرفی اپلیکیشن د سیر و سفر آسانه نقشه + معلومات
اپلیکیشنونه ضروری دی چی باید د یو ځانگړی دولتی اداری له خوا
جوړ شی. د سافتویر او اپلیکیشن جوړونی مرکز ته د نورو سکتورونو
لپاره د حل لارو جوړولو یو مرکزي فابریکه وگڼه، او له هغو ټولنیزو یا
اقتصادي ستونزو څخه نوی محصولات جوړ کړه چی خلک ورسره مخ
دی. دا نوښتونه کولی شي هم بازار ومومي، هم خلکو ته گټه ورسوي.
لکه داسی اپلیکیشن جوړ کړی لکه بدیل د فیسبوک چی رسنی پری
کنترول شی.

د سافتویر او اپلیکیشن جوړولو مرکز

د سافتویر او اپلیکیشن جوړونې مرکز یوه عصري، ابتکاري او اقتصادي مهمه پروژه ده، چې کولی شي د افغانستان د ټکنالوجی، کارموندني او اقتصاد په پراختیا کې بنسټیز رول ولوبوي. دغه مرکز به د نوښت، مسلکي روزني، کورني تولید او صادراتو له لارې، د یو رقابتي او ملي ټکنالوژیک سکتور بنسټ کېږدي.

اصلي موخي

د ملي سافتویرونو او اپلیکیشنونو تولید
د ځوانو متخصصینو روزنه او ملاتړ
د دولت او خصوصي ادارو لپاره ډیجیټل حلونه برابرول
د نړیوالو بازارونو لپاره د سافتویر صادرات
د ټکنالوجی د پراختیا له لارې اقتصادي ودې ته زمینه برابرول

دغه پروژه نه یوازې د تخنیکي او فکري ظرفیتونو روزنه ده، بلکې د افغانستان د راتلونکي لپاره یو رقابتي، عایداتي او پرمختیایي لوری هم ټاکي.

سرتفکیت

په ډبرو نورو هېوادونو کې، که یو څوک وغواړي چې وظیفه یا کار پیدا کړي، نو خپل تحصیلي اسناد او مهارتي سرتفکیتونه اړوندو ادارو ته سپاري. هماغه ادارې د همدې اسنادو پر بنسټ هغوی ته مناسبې دندې برابرېوي. خو زموږ په هېواد کې، له بده مرغه، سرتفکیتونو ته چندان ارزښت نه ورکول کېږي.

سرتفکیتونه باید د خلکو ترمنځ د مهارت، وړتیا او علمي کچې د برتری نښه وي، څو د افرادو ترمنځ مشروع تفاوت رامنځته کړي. مگر له بده مرغه، دغه اسناد زموږ په ټولنه کې د یوه عادي کاغذ ارزښت هم نه لري. حکومت باید هم دولتي او هم شخصي ادارې دې ته اړ کړي چې خلکو ته د کار زمینه د هغوی د اسنادو، تجربې او سرتفکیتونو پر بنسټ برابره کړي. دا کار به خلک وهڅوي چې د خپلو مهارتونو لوړولو ته زړه ښه کړي، او له باور وړ بنسټونو څخه اسناد ترلاسه کړي. دغه تگلاره به نه یوازې علم او مهارت ته وده ورکړي، بلکې په ټولنه کې به تعلیمي بنسټونه لکه کورسونه، مدرسې، مکتبونه، پوهنتونونه او نور مسلکي مرکزونه زیات شي او د هغوی کیفیت به هم ښه شي. خلک به د علم د خپرولو له لارې قانوني عاید تر لاسه کړي، او ټولنه به ورو ورو له ناپوهۍ، بېکفایتۍ او بېکارۍ خلاصه شي.

شریک کاروبارونه

د هېواد د اقتصادي پراختيا او د خلکو د ژوند د کچې د بڼه کولو لپاره، دولت باید د شریک کاروبارونو جوړولو او پراختیا په برخه کې پراخ ملاتړ وکړي. په دې برخه کې باید د خلکو د پانګو ګډول اسانه، شفاف او قانوني شي، خو هر چا ته د اقتصادي پرمختګ زمینه برابره شي. په ځانګړې توګه، لاندې برخې باید د شریک کاروبارونو په توګه تشویق او ملاتړ شي: درملتونونه، ګاز، نفت او تیلو استخراج او صادرات.

فارمونه: لکه د غواګانو، چرګو او نورو حیواناتو روزنه او تولید، دخوراکي توکو تولید او پروسس، کوچنی او متوسط صنعتی واحدونه، د انرژي تولید لکه سولر او بادی پروژي، هر ډول فابریکی او نور. د درملتون د جوړولو لپاره یوه نمونه طرحه: د دې پلان لپاره شاوخوا ۱۰۰۰۰۰۰ یو میلیون افغانیو پانګه پکار ده، چې د ۵۰۰ سهمونو په شریکه هر کس باید شاوخوا ۲,۰۰۰ افغانی ونډه واخلي. دا کاروبار به د میاشتنی کرایي، د دواوو د اخیستو، د میز او نورو اړینو توکو په لګښتونو کې په منظمه توګه مدیریت شي او د ټولو برخه والو تر منځ به ګټه او تاوان شریک وي. د دې کاروبار د سنجش او نظارت لپاره

باید یو متخصص، منظم، او شفاف گروپ یا کمیته د دولت له خوا جوړ شي چی د پانگوالو حقونه خوندي کړي او د پروژې په سم تطبیق کی مرسته وکړي. دولت باید دوامداره حمایتی او مالیاتی سیاستونه ولری او مالیاتی حمایتی پالیسانی واضح او دوامداره وی چی زر تغیر نشی او دوامداره حمایت له پانگوالو وشی چی دی اطمینان باید مور حاصل کړو. په دی پروژه کی دولت هم ۵ یا ۱۰ فیصده گټه ترلاسه کولای شی. لاندی د شریک کاروبارونو لپاره ۴۲ مهم موضوعات او عنوانونه ورکړل شوی دی چی هر یو یی تشریح شوی دی.

زموږ سره اړيکه

ثناالله طوطاخيل

sanaullah Totakhil

مخاطب واتساب

Facebook ID

ثناالله طوطاخيل

whatsapp

0765961120 , 0778688410

Gmail

[:Sanallahafghan4200@gmail.com](mailto:Sanallahafghan4200@gmail.com)

د تلگرام چينل

[:https://t.me/PASHT00](https://t.me/PASHT00)

د ثنالله طوطاخيل لنډه پېژندنه

ثنالله طوطاخيل د نورمحمد طوطاخيل زوی د پکتيا ولايت د سيدکرم ولسوالۍ دى او دا مهال په کابل ولايت کې سکونت لري. نوموړی د ۱۳۸۵ لمريز کال د سلواغې مياشتې په شپږويشتمه نېټه په کابل ولايت کې زيږيدلى دى. هغه خپلې لومړنۍ او ثانوي زده کړې د سيد نورمحمد شاه مېنه لېسې کې بشپړې کړې او په ۱۴۰۲ لمريز کال کې د دوهم مقام په ترلاسه کولو سره له يادې لېسې څخه فارغ شوی. ثنالله طوطاخيل دا مهال د ۱۴۰۳ لمريز کال راهيسې د پکتيا پوهنتون د اقتصاد پوهنځي د سوداگرۍ ادارې (BBA) څانگې محصل دى او خپلې لوړې زده کړې په همدې څانگه کې پر مخ وړي.

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English